

Vloga in položaj svetovalne službe v slovenskem šolskem sistemu

Delavnica Sodobni izzivi za psihologe v vrtcu, osnovni in srednji šoli – poročilo

BARBARA STOŽIR CURK, OŠ Solkan
barbara.stozir-curk@guest.arnes.si,

NATAŠA FABJANČIČ, OŠ Vencija Perka Domžale
natasa.fabjancic@guest.arnes.si,

NEŽA AJDIŠEK, Vrtec Jesenice
neza.ajdissek@gmail.com,

SONJA PEČJAK, Filozofska fakulteta Ljubljana
sonja.pecjak@ff.uni-lj.si

Na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani je 23. in 24. avgusta 2018 potekala *Konferenca o šolskem svetovalnem delu* s podnaslovom *Prispevki strok za svetovalno delo v praksi*. Konferenco je organiziral Zavod RS za šolstvo v sodelovanju z Oddelkom za pedagogiko in andragogiko ter Oddelkom za psihologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani ter s Fakulteto za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Konferenca je bila organizacijsko dobro pripravljena in vsebinsko bogata tako s predstavitvijo novih teoretskih spoznanj kot s predstavitvami dobrih praks, predvsem pa je ponudila obilo možnosti izražanja stališč, izmenjave mnenj in iskanja novih možnosti razvoja posameznih profilov znotraj šolske svetovalne službe in njenega nadaljnjega razvoja. Konferenca je namreč zaznamovala tudi pomembno obletnico – mineva petdeset let od uvedbe prvega tima šolskih svetovalnih delavcev v slovensko osnovno šolo. Vsekakor je obletnica vredna razmisleka o vlogi, pomenu in možnostih razvoja šolske svetovalne službe. Psihologe nas je seveda zanimala predvsem

možnost razvoja in uveljavljanja dela psihologa v okviru svetovalne službe v vrtcu, osnovni in srednji šoli. Od uvedbe Smernic za delo šolske svetovalne službe v vrtcih, osnovnih šolah in srednjih šolah (Čačinovič Vogrinčič idr. 2008) je namreč minilo že dvajset let. V tem času se je področje delovnih nalog v šolskih svetovalnih službah zelo spremenilo, na kar psihologi, zaposleni v praksi, opozarjamo že dalj časa.

Še posebno pomembno je, da se znotraj šolske svetovalne službe vsak profil zavzema za svojo strokovno identiteto in kompetence in ne prevzema strokovnih nalog, ki niso vezane na njegovo področje.

V sklopu konference smo članice sekcije psihologov v vzgojno-izobraževalnih zavodih izvedle tudi delavnico Sodobni izzivi za psihologe v vrtcih, osnovnih šolah in srednjih šolah (nosilka delavnice mag. Barbara Stožir Curk, soizvajalki Nataša Fabjančič (OŠ), Neža Ajdišek (vrtec) ter dr. Sonja Pečjak, ki je sodelovala pri pripravi gradiva za OŠ). Ideja za delavnico je pravzaprav zorela dalj časa. V letu 2017 smo si članice sekcije psihologov v vzgojno-izobraževalnih zavodih zadale prednostno nalogo, da podrobno prevetrimo dela in naloge psihologa v vlogi šolskega svetovalnega delavca v vrtcu, osnovni in srednji šoli z namenom ugotoviti, zaradi katerih nalog zaznavamo vse večjo obremenjenost. Psihologi v osnovnih šolah smo šli še korak dlje in poskušali združiti področja strokovnih nalog s kompetenčnim modelom. V sklopu teh aktivnosti smo v sekciji psihologov v osnovnih šolah razmišljali tudi o sodelovanju in dopolnjevanju posameznih profilov znotraj šolske svetovalne službe - kje so naše strokovne naloge specifične, kje pa se prekrivajo z drugimi profili. Izhajali smo iz predpostavke, da je še posebno pomembno, da se znotraj šolske svetovalne službe vsak profil (psiholog, pedagog, socialni delavec, speci-

se nam tudi predsednica sekcije psihologov v vzgojno-izobraževalnih zavodih dr. Mojca Jurišević in dr. Sonja Pečjak s FF. Pri pripravi delavnice smo za izhodišče vzele opise del in nalog psihologa v vrtcih, osnovnih šolah in srednjih šolah (ki so nastali v okviru sekcije psihologov v vzgojno-izobraževalnih zavodih leta 2017). Opisi nalog psihologov v vrtcih (Stritih 2017), v osnovnih šolah (Peklaj, Fabjančič in Pečjak 2017) in v srednjih šolah (Srša, Bartolj Erjavec in Vidmar 2017) so podlaga za oblikovanje standardov dela psihologa v vzgojno-izobraževalnih zavodih.

Namen in cilj delavnice sta bila:

1. ugotoviti, katera dela in naloge psihologom jemljejo največji delež delovnega časa in katere od teh nalog so se najbolj povečale v zadnjem obdobju, smernice pa jih (še) ne vključujejo;
2. ugotoviti, katere primarne in usposobitvene kompetence so najpomembnejše pri našem delu;
3. dobiti informacije o potrebah psihologov v vzgojno-izobraževalnih zavodih po dodatnih izobraževanjih, povezovanjih znotraj stroke in sistemskih rešitvah ter pridobiti predloge za rešitve in izboljšave.

Mag. Barbara Stožir Curk nas je v prvem delu delavnice motivirala s kratkim predavanjem, v katerem je opozorila na ključne izzive našega dela. Opozorila je na nekatere naraščajoče izzive, s katerimi se srečujejo psihologi v svetovalnih službah vrtcev in osnovnih šol pri svojem vsakodnevem delu z otroki in starši: težave na področju gibalnega razvoja, vzgojne težave predšolskih otrok, naraščajoč trend odlogov všolanja v prvi razred, naraščajoče govorno-jezikovne in bralno-napisovalne motnje, motnje avtističnega spektra in ADHD, pomanjkljive socialne veščine otrok, naraščajoče čustvene in vedenjske motnje, nizka motiva-

cija za učenje, vzgojne težave, (pre)velika pričakovanja otrok in staršev glede šolske uspešnosti, različne oblike nasilja, tudi nasilje v družini, novodobne oblike zasvojenosti, s poudarkom na naraščajoči odvisnosti od informacijsko-komunikacijskih tehnologij,

Pomembno vprašanje, ki se ob tem ponuja kar samo, je, v kolikšni meri psiholog zmore skrbeti za lastno blagostanje, da se izogne izgorelosti, apatičnosti in rutinizaciji opravljanja delovnih nalog.

alni pedagog, socialni pedagog idr.) zavzema za svojo strokovno identiteto in kompetence in ne prevzema strokovnih nalog, ki niso vezane na njegovo področje.

avtoagresivne oblike vedenja, vključevanje in delo z učenci priseljenci iz drugih držav, naraščajoče socialne razlike med učenci idr.

Delavnice, ki je potekala 24. avgusta v popoldanskem času, se je udeležilo 13 psihologinj v vzgojno-izobraževalnih zavodih (4 iz vrtca, 9 iz OŠ), pridružili sta

Vsi ti izzivi in potrebe deležnikov, s katerimi psiholog vstopa v odnos, postavljajo pred psihologa vprašanje, v kolikšni meri je še kompetenten, da naloženo delo opravi

vi strokovno in v primernih časovnih okvirih. Pomembno vprašanje, ki se ob tem ponuja kar samo, je, v kolikšni meri psiholog zmore skrbeti za lastno blagostanje, da se izogne izgorelosti, apatičnosti in rutinizaciji opravljanja delovnih nalog. Torej katere kompetence potrebujemo za svoje delo, da bomo kos izzivom sodobnega časa?

V drugem delu delavnice smo se razdelili v dve skupini - osnovna šola in vrtec (predstavniki psihologov v srednjih šolah ni bilo na delavnici) - in nadaljevali delo v delavnici po navodilih izvajalk. Čas za delavnično delo je bil skopo odmerjen, vseeno pa sta razprava in delitev mnenj hitro stekla in izoblikovali so se nekateri sklepi.

Sklepi in predlogi prisotnih psihologov na delavnici

V poročanju se je pokazalo, da je med psihologi v vrtcih in osnovnih šolah več podobnosti kot razlik. Po mnenju udeležencev delavnice je nekoliko boljši položaj psihologov v osnovnih šolah. Naši najmlajši, »vrtčevski« psihologi pa se morajo še bolj zavzemati za svoj položaj in identiteto.

- Pri oceni obsega delovnih nalog smo tako »vrtčevski« kot »šolski« psihologi ocenili, da nam največ časa vzameta koordinacija in delo z otroki s posebnimi potrebami (30-50 %), sledi svetovalno delo z učenci, starši (20-40 %), na tretjem mestu pa so administrativne naloge in pisanje poročil (20 %). Oboji smo se strinjali, da se je v zadnjem obdobju najbolj povečalo število nalog prav na teh področjih: koordinacija in

delo z otroki s posebnimi potrebami, pisanje poročil, sodelovanje z zunanjimi institucijami idr. Za druge naloge porabimo manj časa ali pa časa zanje preprosto ni dovolj.

Kaj pogrešamo? Več časa za preventivno delo, več možnosti za delo z nadarjenimi otroki, več časa in možnosti za lasten profesionalni razvoj.

- Potreba po dodatnih izobraževanjih, povezovanju znotraj stroke in sistemskih/zakonskih rešitvah ter predlogi za izboljšave:

Psihologinje iz vrtca so izrazile potrebe po dodatnem izobraževanju o delu z otroki z ADHD, vedenjskimi in čustvenimi motnjami in govorno-jezikovnimi motnjami ter psihodiagnostičnih sredstvih v predšolskem obdobju.

Predlagale so redna letna srečanja svetovalnih delavcev (ne samo psihologov) po vertikali (vrtci, osnovna šola, srednja šola) in možnost neposredne strokovne podpore ZRSŠ pri svetovalnem delu (pomembno vlogo vidijo v svetovalcu za svetovalno delo).

Glede zakonodaje, ki je trenutno veljavna (pravilniki o normativih), smo se udeleženci strinjali, da je čas za normativne spremembe (še posebno v vrtcih). Potreba po uzakonjeni superviziji oziroma interviziji se kaže kot nujna med psihologi v vzgojno-izobraževalnih zavodih.

- Za zadnjo nalogo - oceno, katere kompetence so najpomembnejše za strokovno opravljanje nalog - nam je zmanjkalo časa. To nalogo bi bilo smiselno dokončati na enem od srečanj sekcije psihologov v vzgojno-izobraževalnih zavodih v prihodnosti. <

Viri in literatura

1. Čaćinovič Vogrinčič, G., Bregar Golobič, K., Bečaj, J., Pečjak, S., Resman, M., Bezić, T., ... Šmuk, B. (2008). *Programske smernice. Svetovalna služba v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
2. Čaćinovič Vogrinčič, G., Bregar Golobič, K., Bečaj, J., Pečjak, S., Resman, M., Bezić, T., ... Šmuk, B. (2008). *Programske smernice. Svetovalna služba v vrtcu*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
3. Čaćinovič Vogrinčič, G., Bregar Golobič, K., Bečaj, J., Pečjak, S., Resman, M., Bezić, T., ... Šmuk, B. (2008). *Programske smernice. Svetovalna služba v gimnazijah, nižjih in srednjih poklicnih šolah ter strokovnih šolah in v dijaških domovih*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
4. Stritih, B. (2017). *Opisi nalog psihologa v vrtcih*. Interno gradivo. Ljubljana: Društvo psihologov Slovenije, Sekcija psihologov v VIZ.
5. Peklaj, C., Fabjančič, N. in Pečjak, S. (2017). *Opis nalog psihologa v osnovni šoli*. Interno gradivo. Ljubljana: Društvo psihologov Slovenije, Sekcija psihologov v VIZ.
6. Srša, L., Bartolj Erjavec, A. in Vidmar, A. (2017). *Opis nalog psihologa v srednji šoli*. Interno gradivo. Ljubljana: Društvo psihologov Slovenije, Sekcija psihologov v VIZ.
7. *Pravilnik o normativih za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje: Zakon o vrtcih* (Uradni list RS, št. 100/05 - uradno prečiščeno besedilo, 25/08, 98/09 - ZIUZGK, 36/10, 62/10 - ZUPJS, 94/10 - ZIU in 40/12 - ZUJF). Medmrežje: 26. II. 2018.
8. *Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole* (Uradni list RS, št. 57/07, 65/08, 99/10, 51/14, 64/15 in 47/17). Medmrežje 26. II. 2018.
9. *Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje izobraževalnih programov in vzgojnega programa na področju srednjega šolstva* (Uradni list RS, št. 62/10, 99/10, 47/17 in 30/18). Medmrežje 26. II. 2018.